

JEL Classification: R10, R11

<https://doi.org/10.35945/gb.2019.08.016>

რეგიონული დაყოფა, საქართველოს რეგიონები და მათი მახასიათებლები

მარიამ ჯიბუტი

დოქტორანტი,

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
mariami.jibuti382@eab.tsu.edu.ge

საკვანძო სიტყვები: დაყოფა, რეგიონები, ეკონომიკა, განვითარება.

ციტირებისთვის: ჯიბუტი, მ. (2019). რეგიონული დაყოფა, საქართველოს რეგიონები და მათი მახასიათებლები, *გლობალიზაცია და ბიზნესი*, №8, გვ. 126-129. <https://doi.org/10.35945/gb.2019.08.016>

საქართველოს ტერიტორიული მოწყობა მოიცავს 2 ავტონომიურ რესპუბლიკას და 69 მუნიციპალიტეტს. რეგიონული პოლიტიკის დაგეგმვის მიზნებისთვის გამოიყენება ისტორიული მხარეები: გურია, იმერეთი, კახეთი, მცხეთა-მთიანეთი, რაჭა-ლეჩხუმი და ქვემო სვანეთი, სამეგრელო-ზემო სვანეთი, სამცხე-ჯავახეთი, ქვემო ქართლი და შიდა ქართლი. თითოეული მხარე თავის მხრივ მოიცავს მუნიციპალიტეტებს, რომელთა ადმინისტრაციული საზღვრებიც ავტომატურად განსაზღვრავს შესაბამისი მხარის საზღვრებს.

ზემოთ დასახელებული 9 მხარე, რომლებიც როგორც წესი რეგიონული პოლიტიკის ობიექტებად განიხილება დროთა განმავლობაში გეოგრაფიული და ისტორიული საფუძვლებით არის ჩამოყალიბებული (ჯიბუტი, 2018: 526-529). ამასთან, ჩანს ტენდენცია, რომ არც ერთ ქვეყანაში არ შეესაბამება პოლიტიკური და ადმინისტრაციული საზღვრები ეკონომიკურს (Ray...2013: 411-429), თუმცა ეს არ ნიშნავს რომ გამოწვევა უგულვებელყოფილი უნდა იყოს რეგიონული პოლიტიკის დაგეგმვის პროცესში. სხვადასხვა მეცნიერების მიდგომების, თეორიებისა და მოდელების საფუძველზე რეგიონების დაყოფის ეფექტიანობის შესაფასებლად შევიმუშავეთ შემდეგი კრიტერიუმები:

1. რეგიონებში ვხვდებით ცენტრალურ ადგილებს, ე.წ. „მიზიდულობის ცენტრებს“;
2. თითოეული რეგიონი მოიცავს მცირე რაოდენობით მაღალი მოთხოვნილების მქონე დასახლებებს და დიდი რაოდენობით დაბალი მოთხოვნილების მქონე დასახლებებს;
3. ადამიანური, კაპიტალური და სასაქონლო ნაკადები უფრო მეტად გადაადგილდება რეგიონის შიგნით ვიდრე სხვა რეგიონებში;

4. რეგიონს ახასიათებს სხვადასხვა გარე თუ შიდა ფაქტორების ზეგავლენის მსგავსი შედეგები რეგიონის ტერიტორიაზე;
5. საცხოვრებელსა და სამუშაო ადგილს შორის მოსახლეობის გადაადგილების ინტენსივობა მაღალია რეგიონის შიგნით;
6. რეგიონებს ადმინისტრაციული დატვირთვა აქვთ;
7. ბუნებრივი რესურსები, ეკოსისტემა თუ სხვა გეოგრაფიული ნიშნები მსგავსია რეგიონის შიგნით;
8. რეგიონებს ახასიათებთ ეკონომიკური ერთგვაროვნება;
9. რეგიონებს ახასიათებთ მართვადობა (ხარაიშვილი, 2003: 88).

იმისთვის, რომ ზემოთ წარმოდგენილი კრიტერიუმების საფუძველზე გაგვეკეთებინა დასკვნები შევისწავლეთ საქართველოს რეგიონების განვითარების სტრატეგიები 2014-2021 წლებისთვის, სადაც მეტწილად წარმოდგენილია რეგიონების აღწერილობითი ინფორმაცია.

რეგიონებში ვხვდებით ცენტრალურ ადგილებს, ე.წ. „მიზიდულობის ცენტრებს“ — შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ამ კრიტერიუმს ყველა რეგიონი აკმაყოფილებს. თითოეული რეგიონი მოიცავს მუნიციპალიტეტებს, რომლებსაც, თავის მხრივ, აქვთ ადმინისტრაციული ცენტრები.

თითოეული რეგიონი მოიცავს მცირე რაოდენობით მაღალი მოთხოვნილების მქონე დასახლებებს და დიდი რაოდენობით დაბალი მოთხოვნილების მქონე დასახლებებს - მოთხოვნილების დონის განსაზღვრისთვის გამოვიყენეთ მოსახლეობის მხრიდან წარმოქმნილი მოთხოვნილება, შესაბამისად ამ კრიტერიუმის შესაფასებელ ინდიკატორად განისაზღვრა მოსახლეობის რაოდენობა და

დასახლებების ზომა. თითოეულ რეგიონში ვხვდებით მცირე რაოდენობით საქალაქო ტიპის დასახლებებს (მასში გაერთიანებულია, როგორც ქალაქი, ისე დაბა) და დიდი რაოდენობით სასოფლო ტიპის დასახლებებს. ამრიგად, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ამ კრიტერიუმსაც საქართველოს რეგიონები აკმაყოფილებენ.

ადამიანური, კაპიტალური და სასაქონლო ნაკადები უფრო მეტად გადაადგილდება რეგიონის შიგნით ვიდრე სხვა რეგიონებში – სტატისტიკური ინფორმაციიდან გამომდინარე, რთულია ამ კომპონენტის რაოდენობრივი მაჩვენებლებით შეფასება, თუმცა, ადამიანური ნაკადების გადაადგილების შეფასებისთვის შესაძლებელია გამოვიყენოთ 2014 წლის აღწერის მონაცემები შიდა მიგრაციების განაწილების შესახებ. ეს მონაცემები გვაჩვენებს, რომ ადამიანური ნაკადების გადაადგილება არც თუ ძლიერად არის კონცენტრირებული რეგიონის შიგნით, მით უფრო იმის გათვალისწინებით, რომ მონაცემები მოიცავს დაოჯახების შედეგად საცხოვრებელი ადგილის შეცვლას, რაც უმეტეს შემთხვევაში მოსალოდნელია რეგიონის შიგნით.

აჭარის ა/რ-ში იმ ადამიანების წილი, რომლებმაც რეგიონის შიგნით შეიცვალეს საცხოვრებელი ადგილი შეადგენს 71%-ს, ქვემო ქართლის რეგიონისთვის ეს მაჩვენებელი ყველაზე დაბალია და მხოლოდ 17%-ს შეადგენს. იმისთვის, რომ გავვეკეთებინა დასკვნა თითოეული რეგიონისთვის ადამიანური ნაკადები უფრო მეტად გადაადგილდება რეგიონის შიგნით თუ არა, ავიღეთ საშუალო მაჩვენებელი, კერძოდ თუ მოსახლეობის 50%-ზე მეტმა მუდმივი საცხოვრებელი შეიცვალა, თუმცა, დარჩა ისევ რეგიონში, ესე იგი ადამიანური ნაკადები უფრო მეტად გადაადგილდება რეგიონის შიგნით. ასეთი რეგიონია მხოლოდ ოთხი (აჭარა, იმერეთი, კახეთი, სამცხე-ჯავახეთი), სხვა დანარჩენი ექვსი რეგიონისთვის (დედაქალაქს არ ვითვალისწინებთ) ადამიანური ნაკადები მეტად გადაადგილდება სხვა რეგიონებში.

რეგიონებში ბიზნეს ობიექტების ძირითადი ნაწილი

დედაქალაქიდან ახდენს პროდუქტის დისტრიბუციას თავად, ან სადისტრიბუციო კომპანიის დახმარებით. ამრიგად, საჭირო ურთიერთობები განსაკუთრებით შედარებით მსხვილი ბიზნესის წარმომადგენლებისთვის მათთან არახელსაყრელია. შესაბამისად, სასაქონლო ნაკადები უფრო მეტად გადაადგილდება რეგიონების გარეთ, დედაქალაქის მიმართულებით. განხილულ კრიტერიუმს რეგიონები ვერ აკმაყოფილებენ.

რეგიონებს ახასიათებთ სხვადასხვა გარე თუ შიდა ფაქტორების ზეგავლენის მსგავსი შედეგები რეგიონის შიგნით – რეგიონების განვითარების სტრატეგიებში წარმოდგენილ SWOT ანალიზს თუ დავეყრდნობით, მთლიანად რეგიონისთვის პოტენციური საფრთხეების ნაწილში მსგავსი ფაქტორებია გამოვლენილი. რეგიონის კონკრეტული ტერიტორიული ერთეულებისთვის გამოკვეთილად განსხვავებული საფრთხეები არ არის განხილული.

საცხოვრებელსა და სამუშაო ადგილს შორის მოსახლეობის გადაადგილების ინტენსივობა მაღალია რეგიონის შიგნით – მოსახლეობის გადაადგილება სამუშაო დანიშნულებით მეტ წილად ხდება მუნიციპალიტეტის შიგნით.

რეგიონებს ადმინისტრაციული დატვირთვა აქვთ – გამომდინარე იქიდან, რომ საქართველოში მართვის რეგიონული დონე არ არის ჩამოყალიბებული, ისინი ადმინისტრაციულ ერთეულებს არ წარმოადგენენ.

ბუნებრივი რესურსები, ეკოსისტემა თუ სხვა გეოგრაფიული ნიშნები მსგავსია რეგიონის შიგნით – რეგიონების განვითარების სტრატეგიების და სხვა სამთავრობო დოკუმენტების ანალიზი ნათლად გვიჩვენებს რომ რეგიონების სხვადასხვა ტერიტორიული ერთეულები სშირ შემთხვევაში მნიშვნელოვნად განსხვავდებიან ბუნებრივი რესურსითა და გეოგრაფიული ნიშნებით.

რეგიონებს ახასიათებთ ეკონომიკური ერთგვაროვნება – რეგიონების განვითარების სტრატეგიები, თუ სხვა დოკუმენტები, რომლებიც აღწერენ რეგიონების რესურსულ მახასიათებლებს, ნათლად აჩვენებს, რომ ეკონომიკური

ცხრილი. რეგიონებისთვის დამახასიათებელი ნიშნების შეფასების შეჯამება

კრიტერიუმი	შედეგი
1. რეგიონებში ვხვდებით ცენტრალურ ადგილებს, ე.წ. „მიზიდულობის ცენტრებს“	✓
2. თითოეული რეგიონი მოიცავს მცირე რაოდენობით მაღალი მოთხოვნილების მქონე დასახლებებს და დიდი რაოდენობით დაბალი მოთხოვნილების მქონე დასახლებებს	✓
3. ადამიანური, კაპიტალური და სასაქონლო ნაკადები უფრო მეტად გადაადგილდება რეგიონის შიგნით ვიდრე სხვა რეგიონებში	—
4. რეგიონს ახასიათებთ სხვადასხვა გარე თუ შიდა ფაქტორების ზეგავლენის მსგავსი შედეგები რეგიონის ტერიტორიაზე	✓
5. საცხოვრებელსა და სამუშაო ადგილს შორის მოსახლეობის გადაადგილების ინტენსივობა მაღალია რეგიონის შიგნით	✓
6. ისინი ადმინისტრაციული რეგიონებია	—
7. ბუნებრივი რესურსები, ეკოსისტემა თუ სხვა გეოგრაფიული ნიშნები მსგავსია რეგიონის შიგნით	—
8. რეგიონებს ახასიათებთ ეკონომიკური ერთგვაროვნება	—
9. რეგიონებს ახასიათებთ მართვადობა	—

განვითარების შესაძლებლობები და ეკონომიკის პოტენციურად წამყვანი დარგები რეგიონებში განსხვავებულია სხვადასხვა ტერიტორიული ერთეულებისთვის. მაგალითად, გურიის რეგიონის ოზურგეთის მუნიციპალიტეტში ურეკის საზღვაო ზოლის არსებობა ჩოხატაურის მუნიციპალიტეტის ბახმაროს კურორტისაგან განსხვავებულ ეკონომიკურ შესაძლებლობებს ქმნის. იგივე შეიძლება ითქვას ზემო სვანეთისა და რეგიონის დარჩენილი ტერიტორიის ეკონომიკის მახასიათებლებზე, ისევე როგორც ყაზბეგისა და მცხეთის მუნიციპალიტეტებზე.

რეგიონებს ახასიათებთ მართვადობა - დღეს საქართველოში სადავოა მუნიციპალიტეტების ზომაც კი ტერიტორიის ეფექტიანად მართვისთვის. 2006 წელს, რეფორმის შედეგად საქართველოში თვითმმართველი ერთეულის მოსახლეობის საშუალო ოდენობა 4.350-დან 68.050-მდე გაიზარდა, ის

თითქმის 10-ჯერ აღემატება საშუალო ევროპულ მაჩვენებელს (6688 მცხოვრები), ხოლო ევროპული ქვეყნებიდან ჩამორჩება მხოლოდ დიდ ბრიტანეთს (სადაც მუნიციპალური მოწყობის განსხვავებული სისტემაა) (კანდელაკი, 2016).

ამრიგად, რომ შევავსოთ განხილული 9 კრიტერიუმიდან საქართველოს რეგიონები 5-ს ვერ აკმაყოფილებენ. პოლიტიკის ეფექტიანად დაგეგმვისთვის სასურველია, ტერიტორიული ერთეულების ეკონომიკური ურთიერთდაკიდებულების ხარისხის ანალიზის საფუძველზე განისაზღვროს ფუნქციური რეგიონები. ამ პროცესში გასათვალისწინებელია მიდგომა, რომელიც ადამიანების ფუნდამენტური მოთხოვნების მხედველობაში მიღებით ტერიტორიაზე განლაგებული ობიექტების „მიზნობრივ“ დაყოფას გულისხმობს (ბედიანაშვილი, 2013: 38).

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Regional Development Programme of Georgia 2018-2021, Government of Georgia (In Georgian).http://www.mrdi.gov.ge/sites/default/files/2018-2021_clebis_sakartvelos_regionuli_ganvitarebis_programa_0.pdf
2. Bedianashvili, G. (2013). The Territorial Structure of the Country and the System Framework of Local Government Reform [Kveknis Teritoriuli Striktura da Adgilobrivi Tvitmmartvelobis Repormis Sistemuri Sapudzvlebi]. Journal "Ekonomisti", October-November #5, Tbilisi. (In Georgian).
3. Bedianashvili, G. (1990). Complex Socio-Economic Development of Region: Target and Resource Aspects [Regionis kompleksuri socialur-ekonomikuri ganvitareba: miznobrivi da resursuli aspeqtები]. Metsnierteba, Tbilisi. (In Georgian).
4. Kandelaki, K. Abuladze, M. (2016). Administrative-Territorial Reform: Needs and View of the Future [Administraciul-Teritoriuli Reporma: Sachiroeba da Momavlis Khedva]. International Center for Civic Culture & Green Caucasus, Tbilisi. (In Georgian). <http://www.ivote.ge/GREENCAUCASUS/wp-content/uploads/2016/09/Concept-of-Territorial-Reform.pdf>
5. Kharaisvili, E. (2003). Regional Economics [Regionuli ekonomika]. Tbilisi, 88. (In Georgian).
6. Jibuti, M. (2008). Challenges of Regional Economic Development in Georgia [Regionebis Ekonomikuri Ganvitarebis Gamotsvevi Sakartveloshi]. Challenges of Globalization in Economics and Business, III International Scientific Conference, Proceedings, Tbilisi, October, 5. (In Georgian).
7. Cremer, H. Pestieau, P. (2004). Factor Mobility and Redistribution, Handbook of Regional and Urban Economics, Volume #4, Cities and Geography, Netherlands.
8. Christaller, W. (1966). Central Places in Southern Germany, Translated by Carlisle W. Baskin.
9. Combes, P. Overman, H.G. (2004). The Spatial Distribution of Economic Activities in the European Union, Handbook of Regional and Urban Economics, Volume #4, Cities and Geography, Netherlands.
10. Dawkins, C.J. (2003). Regional Development Theory: Conceptual Foundations, Classic Works, and Recent Developments, 131-172. Journal of Planning Literature.
11. Epple, D. Nechyba, T. (2004). Fiscal Decentralization, Handbook of Regional and Urban Economics, Volume #4, Cities and Geography, Netherlands.
12. Fox, A.K. Krishna, T.K. (1994). The functional economic area: Delineation and Implications for Economic Analysis and Policy.
13. Fujita, M. Thisse, J. (2013). Economics of Agglomeration: Cities, Industrial Location, and Globalization, Second Edition.
14. Fujita, M. Mori, T. Henderson, J.V. Kamamoto, Y. (2004). Spatial Distribution of Economic Activities in Japan and China, Handbook of Regional and Urban Economics, Volume #4, Cities and Geography, Netherlands.
15. Fujita, M. Krugman, P. Venables, A. J. The Spatial Economy: Cities, Regions, and International Trade, The MIT Press Cambridge, Massachusetts London, England, 2000.
16. Ray, D.M. Lamarche, R.H. MacLachlan, I.R. (2013). Restoring the "Regional" to Regional Policy: A Regional Typology of Western Canada, Canadian Public Policy, University of Toronto Press, Volume 39, No. 3, September, pp. 411-429.

კვლევა განხორციელდა შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის ფინანსური მხარდაჭერით [PHDF-18-627, სივრცით-ტერიტორიული მოწყობა და რეგიონების ეკონომიკური განვითარების შესაძლებლობები]

JEL Classification: R10, R11

<https://doi.org/10.35945/gb.2019.08.016>

ADMINISTRATIVE DIVISION, REGIONS OF GEORGIA AND THEIR CHARACTERISTICS

MARIAM JIBUTI

PhD Student,

Ivane Javakishvili Tbilisi State University, Georgia

mariami.jibuti382@eab.tsu.edu.ge

KEYWORDS: DIVISION, REGIONS, ECONOMIC, DEVELOPMENT.

For citation: Jibuti, M. (2019). Administrative Division, Regions of Georgia and their Characteristics, *Globalization And Business*, №8, pp. 126-129. <https://doi.org/10.35945/gb.2019.08.016>

SUMMARY

Georgia has a one-level system of governance. Regional level of governance is not defined by law. However, historical areas/regions are objects for policy planning (Jibuti, 2018: 526-529). Effectiveness of country's regional division had not been assessed or studied in terms of economic development planning purpose. Our research aimed to define criteria for such assessment and make an evaluation. These criteria were formed based on study of different scientific approaches, theories and models. Criteria which were used to assess effectiveness of regional division in Georgia are following: (1) Regions have central places, "core/leading centers"; (2) Each region has settlements with high demand and settlements with relatively low demand; (3) Human, capital and product flows are more intensive within the region rather than with other

regions; (4) Influence of internal or external factors are similar within the territory of a region; (5) Intensity of commuting is high within a region; (6) Regions are administrative units; (7) Natural resources, ecosystem or other geographical characteristics are similar within a region; (8) Economic conditions are somewhat similar within a region; (9) It is possible to manage or govern a region (Kharashvili, 2003: 88).

In order to make an assessment based on the above-mentioned criteria we studied development strategies of all regions (that are under control of Georgian government, excluding the capital) in Georgia for 2014-2021, and analyzed regional statistics. Study results show that 5 criteria out of 9 are not true for Georgian regions. Effectiveness of the regional policy will increase if the Georgian government establishes functional regions, taking into account basic needs of people inhabited in the specific areas (Bedianashvili, 2013: 38).

This work was supported by Shota Rustaveli National Science Foundation (SRNSF) [PHDF-18-627, Spatial-Territorial Planning and Economic Development Opportunities of Regions]